

Z pančuchy do BANKY, z banky do banky

Kvôli náprave v tejto oblasti vznikol roku 1928 v Československu Ústredný zmierovací orgán (ÚZO), sídliači v budove Národnej banky Československa (NBC) v Prahe. Jeho odbornosť mali garantovať členovia menovaní z popredných finančných inštitúcií, napríklad NBC či Zemských (Krajinských) úverových ústavov. Potrebu zriadiť ho vyvolalo množstvo sporov medzi finančnými inštitúciami, ktoré sa často končili pred súdom. Podľa zriaďovacieho zákona samotnému súdnemu pojednávaniu predchádzalo posúdenie ÚZO, ktorý sporné strany vypočul a pokúsil sa priviesť ich k urovnaniu konfliktu cestou zmiernosti. Súdy sa tým odľahčili a zainteresované strany ušetrili súdne trovy. ÚZO riešil spory prostredníctvom zmierovacej komisie, ktorá mala od začiatku svojej činnosti veľa práce. Na riešenie čakali rôzne prípady zo sféry peňažníctva, medzi nimi aj dva, ktoré sa vzťahovali na Slovensko a navzájom úzko súviseli.

Žalovaní a žalujúci

V marci 1929 dostala zmierovacia komisia za úlohu riešiť sťažnosť Spišskonovoveskej úverovej banky (SÚB) na agentov Roľníckej vzájomnej pokladnice (RVP) v Spišskej Novej Vsi, ktorí zbierali vkladné knižky s úmyslom previesť investície klientov do svojho peňažného ústavu. Išlo o jednu z foriem nekalej konkurencie medzi peňažnými ústavmi – o preťahovanie, teda prevádzanie vkladov. Zmierovacia komisia, ktorej nariadenia boli v takýchto prípadoch obligatórne, sa začala sporom zaoberať v apríli 1929. Napriek vyjadreniam niektorých jej členov, že preťahovanie vkladov patrí k najhorším formám konkurencie, sa skončil v prvej fáze zmierom. Sporné strany sľúbili nápravu a vyhli sa tak súdnemu konaniu. Avšak už o rok sa pred zmierovaciu komisiu opäť dostala sťažnosť na RVP, pričom, rovnako ako v predšom prípade, išlo o klasický príklad akvizície (získavania) vkladov u osôb, ktoré ich mali uložené v inej banke. Komisia predvolala zástupcov oboch sporiacich sa ústavov. Za RVP vypovedal jej riaditeľ P. Maxoň. Snažil sa vysvetliť, že RVP sú pre ľud prítlačlivejšie, pretože poskytujú prijateľnejšie úrokové podmienky ako banky, ktoré dávajú úroky z vkladov iba 2,5 – 3 % a z úverov až 13 – 14 %. Svoju podomovú akvizíciu obhajoval tým, že to nie je nič nezvyčajné, veď aj samotné

Pančuchy a slamníky ako formu úschovy peňazí postupne vystriedali banky a iné finančné inštitúcie. Ich zástupcovia chodili medzi nedôverčivý ľud a striehli na potenciálne vklady. Nevzdávali sa, ak zákazník neuložil peniaze do ich banky, pretože mali naporúdzdi krok nazývaný preťahovanie vkladov. Išlo však o nečestnú machináciu, ktorá často figurovala v sporoch peňažných ústavov.

O peniazoch, konkurencii a vytrvalosti

banky ju vykonávajú. Bránil sa obvineniu z prepisovania vkladných knižiek na RVP, tvrdiac, že akvizítori získavali peniaze, ktoré mali ľudia uložené v slamníkoch, a nie v banke. Vkladné knižky im údajne roľníci dávali sami z obavy pred finančnými ťažkosťami SÚB. Odkiaľ však obyčajný roľník mohol vedieť o peňažných problémoch banky? Dá sa predpokladať, že mu to niekto „nezištne“ prezradil. Maxoň sa uchýlil aj k útokom a váž-

Na margo neprimeranej výšky úrokov v bankách poukázal na to, že RVP má úrok 11,5 %, čo tiež nie je nejaké nízke percento a, nakoniec, banka sa podieľala aj na úverovej pomoci Slovincám.

Čestná, či nekalá?

Po vypočutí sporných strán sa členovia zmierovacej komisie odobrli na poradu. V rámci diskusie odznelo viacero názorov. Guvernér NBC Dr. Pospíšil považoval podomovú akvizíciu za veľmi šťastné riešenie získavania vkladov. Správne poukázal na nemožnosť kontrolovať, čo dotyčný akvizítor v dome potenciálneho klienta vraví, a teda sa nedalo vylúčiť ani očierňovanie iného ústavu. Vzhľadom na špecifické slovenské pomery však uznal, že je nutné ľudí osobne poučiť o užitočnosti sporiť v bankách alebo iných peňažných ústavoch. Iný člen komisie vyslovil názor, že je potrebné rozlišovať medzi formou akvizície – ak sa akvizítor usiluje získať hotové peniaze, akvizícia by sa mohla považovať za správnu. Problematická je

však situácia, ak roľník alebo iný klient nemá hotovosť a namiesto nej ponúkne vkladnú knižku vydanú v niektorom finančnom ústave. Vtedy by sa prijatie knižky mohlo považovať za preťahovanie vkladov. Tvrdšie stanovisko k podomovej akvizícii zastával Dr. Ziegler, ktorý videl v Maxoňovom počínaní jednoznačne nečestnú súťaž, pretože sa dopustil očierňovania konkurenčného ústavu tvrdením: „Nie je u nej dôvera, lebo bola sanovaná.“ Riaditeľ NBC Půlpytel sa taktiež

BANKY VENOVALI
REKLAME VEĽKÚ
POZORNOSŤ.

**ŠETRI A UKLADAJ DOMA
V ÚVERNOM DRUŽSTVE**
KTORÉ POSKYTUJE
**NAJLEPŠIU ISTOTU
VYHODNÝ ÚROK
LACNÝ ÚVER**

od do hod Spoločná
Úraduje sa v
Mimo úradných hodín sa peniaze neprijímajú ani nevypĺcajú.
Družstvo ručí len za peniaze prijaté v úradných hodinách.
Členovia a vkladatelia družstva sú každý rok informovaní o sta-
ve družstva na valnom zhromaždení. Zákonnú revíziu prevádza
každoročne v družstve ÚSTREDNÉ DRUŽSTVO
IPRAVA A DOZORNÝ VÝBOR ÚVERNÉHO DRUŽSTVA

**ŠETRIŤ SA DÁ I Z MÁLA
LEN ZAČNI A VYTRVAJ!**

knižka od Roľníckej vzájomnej pokladnice
v Bratislave Vás vždy poteší!

VZÁJOMNÉ POKLADNICE ... SLOVENSKEJ
RUJÚ LUZ ZA KČ 404 MILIONOV
ÚSPORNÝCH VKLADOV.

Zákonná revízia!

ným obvi-
niam na
ž a l u j ú c u

stranu. Uviedol, že SÚB bola pod vplyvom Legiobanky a zamestnávala iredentistov. Ako dôkaz ľudovosti RVP použil argument, že na rozdiel od bánk poskytla úver obci Slovincy po požiar. Žalujúcu SÚB zastupoval J. Blažek. Jednoznačne sa ohradil proti obvineniam, že by mali v radoch zamestnancov iredentistov.

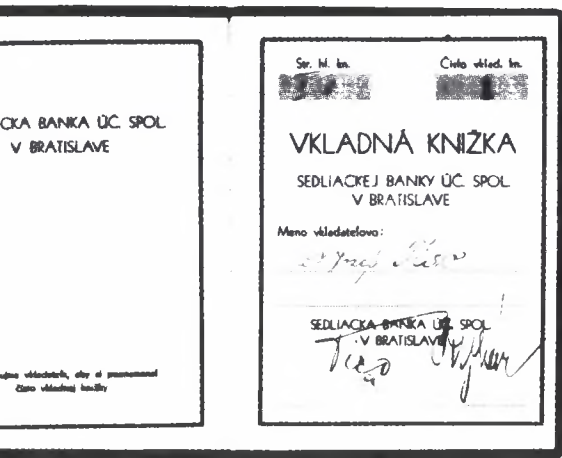
prikláňal k názoru, aby sa preberanie vkladných knižiek v súkromnom byte považovalo za nekalú súťaž. Ak by však dal akvizítor potenciálnemu vkladateľovi čas na rozmyslenie a ten by sa neskôr sám rozhodol a priniesol vkladnú knižku do nového ústavu, nešlo by o túto konkurenciu. Medzi inými problémami sa vynorila aj otázka, či sa za nečestnú súťaž má považovať aj pravdivé tvrdenie o konkurenčnom ústave. V tomto prípade išlo o Maxoňovo tvrdenie, že SÚB bola sanovaná, čo zodpovedalo pravde. Dr. Ziegler opäť zastával nekompromisný postoj a tvrdil, že aj pravda o ústave, ktorá ho poškodzuje, môže byť považovaná za nečestnú súťaž. Nečestnosť nevidel priamo v zbieraní knižiek, ale skôr v spomenutí sanácie banky. Dr. Pospíšil na margo problému pripomenul § 10 zákona o nekalej súťaži – kto na účel súťaže rozširuje o podniku údaje, ktoré ho poškodzujú, môže byť žalovaný, ak nedokáže ich pravdivosť. Nepravdivú informáciu musí odstrániť a vzniknutú škodu nahradiť. V druhom odseku tohto paragrafu sa na dôvažok hovorilo, že aj ten, kto šíri pravdu a je si vedomý, že to môže súperovi poškodiť, dopúšťa sa nekalej súťaže. Na rozdiel od Dr. Zieglera člen komisie Pülpytel videl nečestnú súťaž aj v samotnom podomovom získavaní vkladov. Povedal: „Obejde-li zástupce peněžního ústavu celou ves a sbírá knížky, tedy není-li to nekalá soutěž, pak nevím, co by to mělo být. Nevíme, co při tom mluví, ale jistě je to špatné. Vždyť zástupce musí nějak působit, aby ty knížky dostal. Z přátelství to sedlák neudělá.“

Napokon sa zmierovacia komisia zhodla na tom, že podomovú akvizíciu možno pripustiť s podmienkou eliminovania nepravdivých tvrdení. Pripustila, že v normálnych pomeroch by sa individuálna akvizícia nemala tolerovať, keďže je veľmi ťažko kontrolovateľná a vedie k zneužívaniu. Situácia na Slovensku však bola mimoriadna, a preto sa akvizícia pripúšťala, ale iba s cieľom získať úspory, ktoré ležia ladom v pančuchách. Akvizícia nových vkladov sa však nemala robiť formou prehovárania a naliehania.

Šalamúnske riešenie

Na záver rokovania sa vyjadrili sporné strany. Zástupca SÚB Blažek zastával názor, že v tomto prípade sa akvizícia robila prehováraním, teda nedovolené. Ak by mu však žalovaná strana zaručila, že sa situácia nebude opakovať, bol by ochotný spor uzavrieť zmierom a upustiť od súdneho konania. Maxoň poprel nátlakovú formu získavania vkladov s argumentom, že ak by to tak bolo, získali by vkladné knižky aj od iných ústavov. Napokon súhlasil s neopakovaním tejto formy akvizície a spor sa uzavrel zmierom. Šalamúnske riešenie komplikovaného prípadu však zanechalo veľa nezodpovedaných otázok, napríklad kontroly a možnosti dokázať vykonanie

akvizície s naliehaním alebo bez neho, o čom svedčí aj ďalší, ešte kurióznejší prípad. Zmierovacia komisia mala na stole ďalšie sťažnosti na RVP v Spišskej Novej Vsi, ktoré tentoraz pochádzali od Zväzu slovenských bánk a od Tatra banky. ÚZO sa prípadu ujal na žiadosť sporných strán po predchádzajúcom prejednávaní na súde v Levoči. Inštitúcie kritizovali propagandu RVP, ktorá dávala vkladateľom tendenčné informácie namierené proti bankám s cieľom pretiahnuť vklady. Popri zamestnancoch RVP M. Šoltýsovi a J. Gansarčíkovi tu vystupoval aj P. Maxoň, známy z predošlého prípadu. Obžalovacia správa Tatra banky, ktorú predniesol jej riaditeľ R. Kubiš, uvádzala, že menovaní páni prehovárali roľníka J. Nováka, aby previedol svoj vklad z Tatra banky do ich ústavu. Argumentovali, že Tatra banka je pred krachom, čo zástupcovia banky považovali za jednoznačné očierňovanie, a teda za nekalú súťaž.

VKLADNÁ KNIŽKA DR. JOZEFA TISA

akvizície agentmi RVP? Tu sa už začína priam kriminálny príbeh, ktorý komisii pomohla osvetliť výpoveď prokuristu Tatra banky F. Liptáka. V inkriminovanom čase sa totiž vkradol do domu J. Nováka a vypočul si rozhovor s obvinenými, o ktorom referoval: „V Hanušovciach (dedina pri Spišskej Novej Vsi) stálo auto RVP pred jedným domom a v ten čas zdržovali sa páni Maxoň, Šoltýs a Gansarčík, pokladník RVP, v dome Jána a Žofie Novákových. Dostavil som sa do domu J. Nováka a načúval som za dverami.“ Vypočul si, ako všetci traja naliehal na Nováka, aby im vydal vkladné knižky, a napokon vstúpil do miestnosti. Prítomných pánov prekvapil, čo im však nebránilo v ďalšom presvedčaní potenciálneho klienta, ktorý nakoniec privolil. Možno k úspechu pomohli aj dva litre pálenky stojace na stole, ktoré údajne platil Maxoň. Aj keď bola výpoveď svedka pomerne zmätená, jednoznačne potvrdila, že akvizícia prebiehala pod nátlakom a sprevádzalo ju očierňovanie konkurenčného ústavu.

S uchom na dverách

Ako sa však vedenie Tatra banky mohlo dozvedieť o podrobnostiach vykonávania akvizície agentmi RVP? Tu sa už začína priam kriminálny príbeh, ktorý komisii pomohla osvetliť výpoveď prokuristu Tatra banky F. Liptáka. V inkriminovanom čase sa totiž vkradol do domu J. Nováka a vypočul si rozhovor s obvinenými, o ktorom referoval: „V Hanušovciach (dedina pri Spišskej Novej Vsi) stálo auto RVP pred jedným domom a v ten čas zdržovali sa páni Maxoň, Šoltýs a Gansarčík, pokladník RVP, v dome Jána a Žofie Novákových. Dostavil som sa do domu J. Nováka a načúval som za dverami.“ Vypočul si, ako všetci traja naliehal na Nováka, aby im vydal vkladné knižky, a napokon vstúpil do miestnosti. Prítomných pánov prekvapil, čo im však nebránilo v ďalšom presvedčaní potenciálneho klienta, ktorý nakoniec privolil. Možno k úspechu pomohli aj dva litre pálenky stojace na stole, ktoré údajne platil Maxoň. Aj keď bola výpoveď svedka pomerne zmätená, jednoznačne potvrdila, že akvizícia prebiehala pod nátlakom a sprevádzalo ju očierňovanie konkurenčného ústavu.

Pálenka a cesty vkladov

Metódy obvinenej RVP potvrdila aj samotná pani Nováková: „S mužom som mala vklad u Tatra banky. Gansarčík bol asi trikrát u nás a nahováral nás, aby sme vklad od Tatra banky vyzvedli a peniaze uložili v Spišskej Novej Vsi (teda v RVP). Tatra banka že požičiava peniaze iba fabrikantom, ale spišskonovoveská RVP roľníkom. Teraz fabriky majú málo roboty, takže Tatra banka bezmála tak príde.“ Z výpovede pani Novákovovej sa ďalej dozvedáme, že pán Gansarčík sľuboval v novej banke väčší úrok a kritizoval nízke úroky v Tatra banke. Ako dosiahli akvizítori úspech, vysvetlila Nováková: „Na dlhé prehovárание nechala som sa premlúviť, že vzala som vkladnú knižku Ludovej banky na 10 000 Kč a na nahováranie iglovských pánov s nimi s au-tom do Iglova (Igló – maďarský názov Spišskej Novej Vsi) som šla. Dali mi podpísať nejaký prázdny papier, ktorý na nahováranie som podpísala. Potom odvedli ma do krčmy, tam vypila som 4 poháriky vína, takže som sa opila, pak kúpili liter borovičky a viezli ma späť domov.“ Alkohol ako metóda presvedčania sa napokon uplatnil aj na jej mužovi, ako potvrdila manželka: „Tí pánovia dali onen liter borovičky môjmu mužovi, aby pil. Muž skutočne pil a pritom ho nahovárali, aby im dal aj knižku Tatra banky, v ktorej bolo asi 300 000 Kč.

Nechcel, potom sa dal prehovoriť, knižku oným pánom dal a podpísal malý prázdny papier.“ Obe výpovede sa navzájom dopĺňajú a usvedčujú zamestnancov RVP z nečestnej súťaže. Nielenže očierňovali konkurenčné ústavy, ale používali aj nátlakové presvedčovanie a istú formu úplatku vo forme alkoholu. Navyše dávali podpisovať klientom prázdny papier, čo sa tiež mohlo považovať za protiprávne. Napokon z výpovedí vyplýva, že Gansarčík sa pri presvedčovaní chválil, že za tento prevedený vklad dostane províziu 3 000 Kč. Vtedy to znamenalo nemalý peniaz, keďže mesačný zárobok robotníka predstavoval okolo 850 Kč.

Zmierovacia komisia bola po prečítaní výpovedí pohoršená, ba až šokovaná. Uvedomovala si, kam až môže zájsť snaha o získavanie vkladov. Uvedený prípad klasifikovala ako varovný dôkaz preťahovania vkladov a ako jednu z nebezpečných foriem nekalej súťaže. U Maxoňa navyše skonštatovala recidívu, keďže bol už dvakrát vyšetrovaný v podobných prípadoch. Členovia komisie považovali zmier za nemožný a prípad odovzdali súdu. O výsledku procesu sme materiály nenašli, ale dá sa predpokladať, že samotný ústav aj uvedení zamestnanci dostali peňažnú pokutu a zo služieb peňažného ústavu ich uvoľnili.

Ing. Mgr. Jozef Ryník (1976)
pôsobí v Národnej banke Slovenska –
Múzeu mincí a medailí v Kremnici.
Zaoberá sa dejinami 20. storočia.